

ATALANTA NORVEGICA

NORSK LEPIDOPTEROLOGISK
SELSKAPS TIDSSKRIFT

BIND 3 - DESEMBER 1977 - HEFTE 2

UTGITT AV
NORSK LEPIDOPTEROLOGISK SELSKAP

ATALANTA NORVEGICA

utgis av Norsk Lepidopterologisk Selskap, Oslo.

Formann: Overlærer Olav Kvalheim, Aug. Cappelenstgt. 3, Oslo 3.

Redaktør og kasserer: Sivilingeniør Magne Opheim, Zoologisk Museum,
Sarsgt. 1, Oslo 5.

Sekretær: Kaare Aagaard, forskn.stip., Det Kgl. Norske Videnskabers
Selskab, Museet, 7000 Trondheim.

Redaksjonskomite: vit.ass. Hans Hegvik, vit.ass. Jan Gulbrandsen,
forskn.stip. Jon Suul og forskn.stip. Kaare Aagaard., Det Kgl. Norske
Videnskabers Selskab, Museet, 7000 Trondheim.

Kontingenten er kr. 20,- pr. år. Medlemmene får heftet gratis.

Forfatterne er ansvarlig for at deres opplysninger er riktige.

— — —

ATALANTA NORVEGICA

is published by the Norwegian Lepidopterological Society.

Editor and Treasurer: M. Opheim, Zoologisk Museum, Sarsgt. 1, Oslo 5,
Norway.

Editorial board: vit.ass. Hans Hegvik, vit.ass. Jan Gulbrandsen,
forskn.stip. Jon Suul og forskn.stip. Kaare Aagaard. Det Kgl. Norske
Videnskabers Selskab, Museet, 7000 Trondheim.

Subscription: Norw. kr. 20,- per annum.

Norsk Lepidopterologisk Selskap har utgitt i 1972:

M. Opheim: Catalogue of the Lepidoptera of Norway
Part III Geometra – Jugatae, 36 sider.

Pris kr. 15,- + porto. For medlemmer av N.L.S. kr. 10,- + porto.

Prisnedslag

Bind 1 av *Atalanta norvegica* (1967–71, 254 sider) kan medlemmer av
N.L.S. inntil videre kjøpe for kr. 40,- + porto. Bestilles hos M. Opheim,
Zoologisk Museum, Sarsgt. 1, Oslo 5.

REVISION OF MICROLEPIDOPTERA IN THE COLLECTIONS OF ZOOLOGICAL MUSEUM, Oslo, II

Magne Opheim
Zoologisk Museum, Oslo

Coleophoridae

The quite large collection of Norwegian Coleophoridae in the Zoological Museum, Oslo was revised in 1971. It was no surprise to find that about 2/3 of the material of this family comprising so many similar looking species, was wrongly determined.

In this first installment of the family I will mention 8 species only, of which 5 are not listed by Krogerus et al. (1971) and 3 which are listed but not recorded elsewhere in the literature.

List of collectors:

EB = Barca, E., TE = Edland, T., Es = Esmark, L., NG = Grønlien N., SJS = Saltveit, S.J.,
Si = Siebke, H., ES = Strand, E., Wck = Wocke, M.

SYNOPSIS OF THE SPECIES

Coleophora Hübner, 1822

C. flavipennella (Duponchel, 1843)

Norwegian records:

Coleophora gryphipennella Strand 1904, *Coleophora lutipennella* Barca 1923 (partim), *Coleophora flavipennella* Krogerus et al. 1971.

Localities:

Ø: Sarpsborg ex larva ♀ VII 1920, *Quercus* (as «*lutipennella*» EB). Ry: Tou ♂ 18—20 1902 (as «*gryphipennella*» ES).

Foodplant: *Quercus*.

C. vacciniella Herrich-Schäffer, 1861

Norwegian records:

Coleophora vitisella Strand 1902 (partim).

Localities:

STi: Kongsvoll ♂ 9 IV 1921 (undet. EB). Fi: Alta, Bosekop 2 ♂♂ ult. VI-medio VII 1901 (as «*vitisella*» ES), Alta ♂ 28 VI 1924 (as «*laripennella*» EB).

Foodplant: *Vaccinium*.

C. plumbella Kanerva, 1941

Norwegian records:

Coleophora serratella Strand 1901, *Coleophora ledi* Grønlien 1925.

Localities:

Hoi: Voss ♂, ♀ 23 VII 1923, ♂ 27 VII 1924 (as «*ledi*» NG). STi: Kongsvoll 2 ♂♂ 6—9 VII 1921 (as «*laricella*» EB). Nnø: Tysfjord ♂ VII-VIII 1900 (as «*serratella*» ES).

Food-plant: Possibly *Rubus chamaemorus*.

C. glaucicolella Wood, 1892

Norwegian records:

Coleophora caespititiella Wocke 1862 (partim), *Coleophora therinella* Strand 1901 (partim).

Localities:

Nnø: Tysfjord ♂ VII-VIII 1901 (as «*therinella, stratipennella*» ES). Fi: Alta VII 1860 (as «*sternipennella*» Wck).

Food-plant: *Juncus*.

C. sternipennella (Zetterstedt, 1839)

Norwegian records:

Coleophora caespititiella Wocke 1862 (partim), *Coleophora sternipennella* Schøyen 1880, 1893, *Coleophora flavaginella* Schøyen 1887, 1893, Barca 1923, Haanshus 1933, *Coleophora serratella* Strand 1899, *Coleophora fuscedinella* Strand 1899.

Localities:

Ø: Rauer ♂ 7 VII 1920 (undet. EB), Sarpsborg ♂, ♀ 25 VI 1921 (undet. EB), ♀ 21 VI 1922 («*laripennella*» EB), ♂ 22 VI 1922 («*flavaginella*» EB), Råde, Tom ♂ VII 1974 (SJS). AK: Oslo, Dragonskogen ♂ 20 VI 1845 («*flavaginella*» Es), Tobiesen løkke ♂ 21 VI 1847 («*fuscedinella*» Es), Kristiania, 2 ♀♀ no date, («*fuscedinella*» Es), Tøyen ♀ 27 VI 1847 («*flavaginella*» Si), Lindrud ♀ 3 VII 1847 («*flavaginella*» Si). Bv: Ål 2 ♂♂ 1898 («*serratella, fuscedinella*» ES). TEi: Sauherad prestegård 2 ♂♂ 1 VI 1971 (TE). STi: Kongsvoll ♂ 10 VII 1921 (undet. EB). Fi: Alta VII 1860 (Wck).

Food-plants: *Atriplex*, *Chenopodium*.

C. versurella Zeller, 1849

Norwegian records:

Coleophora linariella Strand 1902, *Coleophora nutantella* Barca 1923, *Coleophora versurella* Krogerus et al. 1971.

Localities:

Ø: Rauer ♂ 4 VII 1920 (undet. EB), Sarpsborg ♀ 22 VI 1920, 2 ♂♂ 30 VI 1920, ♂ 20 VI 1921 (as «*nutantella*, *millefolii*» EB). Os: Land ♂ 1901 (as «*linariella*» ES).

Food-plants: *Atriplex*, *Chenopodium*.

C. pappiferella Hofmann, 1869

Norwegian records:

Coleophora therinella Schøyen 1887, Strand 1900, *Coleophora pappiferella* Krogerus et al. 1971.

Localities:

AK: Oslo ♀ 4 VI 1846 (as «*therinella*» Si). STi: Kongsvoll ♀ 9 VII 1921 (as «*linariella*» EB). Nsi: Hattfjelldal, Klovmoen ♀ 29 VI 1899 (as «*therinella*» ES).

Food-plant: *Antennaria*.

C. separatella Benander, 1939

Norwegian record:

Coleophora millefolii Barca 1923.

Locality:

Ø: Moss ♂ 15 VII 1910 (as «*millefolii*» EB).

Food-plants: *Dianthus*, *Tunica*.

References

- Barca, E. 1923. Østfolds lepidopterfauna II. *Norsk ent. Tidsskr.* **1**, 216—234.
Grønlien, N. 1925. Mikrolepidoptera fra Voss og Indre Hardanger. *Norsk ent. Tidsskr.* **2**, 39—52.
Haanshus, K. 1933. Fortegnelse over Norges Lepidoptera. *Norsk ent. Tidsskr.* **3**, 165—216.
Krogerus, H. et al. 1971. *Catalogus Lepidopterorum Fenniae et Scandinaviae. Microlepidoptera*. Helsingfors entomologiska Bytesförening. Helsingfors.
Schøyen, W.M. 1880. Oversikt over de i Norges arktiske Region hidtil fundne Lepidoptera. *Arch.Math.Naturvid.* **5**, 119—228.
Schøyen, W. M. 1887. Yderligere Tillæg til Norges Lepidopterfauna. *Christ. Vidensk Selsk. Forh.* **1887**, **3**, 1—32.
Schøyen, W. M. 1893. Fortegnelse over Norges Lepidoptera. *Christ. Vidensk. Selsk. Forh.* **1893**, **13**, 1—54.
Strand, E., 1899. Bidrag til Hallingdals og Lyngørs insektfauna. — *Nyt Mag. Naturv.* **37**: 46—72.
Strand, E. 1900. Lepidopterologiske undersøkelser, særligt i Nordlands amt. *Arch. Math. Naturvid.* **22**, **5**, 1—62.
Strand, E. 1901. 1902, 1904. Beitrag zur Schmetterlingsfauna Norwegens. *Nyt Mag. Naturvid.* **39**, 25—72. **40**, 135—192. **42**, 109—179.
Wocke, M.F. 1862. Reise nach Finmarken. II. Microlepidoptera. *Stett.Ent.Zeit.* **23**, 30—78, 223—257.

14 for Norges fauna nye Microlepidoptera

Ole Karsholt
Ronesbanke 16
DK 4720 Præstø, Danmark.

I 1972 foretog min kone Ulla og jeg en rejse i bil gennem Norge. Vi kom over grænsen ved Halden den 20/6 og kørte nordpå til Nordkapp, hvor vi var den 4/7. Derfra fortsatte vi østover til den russiske grænse, hvor vi var den 9/7, og herfra kørte vi tilbage til Paras, for den 15/7 at køre hjemover gennem Finland og Sverige.

På turen indsamlede vi ca. 1000 eksemplarer af både Marco- og Microlepidoptera på 45 forskellige lokaliteter. Vejret var usædvanligt varmt og tørt, ligesom det var vindstille næsten hver dag. Således kan det nævnes, at vi ved Grense-Jakobselv (Fø) den 9/7 målte 33°C i skyggen, og at der i Ishavet var 16°C, således at det var en fornøjelse at bade.

Af de sommerfugle, vi fangede, har jeg i denne artikel valgt at omtale 14 arter, der ikke er omtalt fra Norge i «Catalogus Lepidopterorum Fenniae et Scandinaviae», 1971. Jeg er bekendt med, at en del af disse er erkendt som norske siden katalogens udgivelse, men det synes alligevel rimeligt at omtale disse arter med dato og findested. Da der blandt det øvrige materiale er en del nye landskabsfund, har jeg deponeret en fuldstændig liste over samtlige arter på Zoologisk Museum i Oslo. Størstedelen af materialet er opbevaret i forfatterens samling.

Gracillariidae

1. Phyllonorycter anderidae (Fletcher, 1885).

1 stk. 23/6 - 1972, On: Fokkstua.

Denne art er under navnet *Lithocolletis nanella* W. Petersen, 1927 angivet fra Sverige og Finland (Krogerus et al., 1971). Imidlertid har Bachmaier (1965) på Martin Herings autoritet påpeget, at *nanella* er et junior synonym til *anderidae*. Larven minerer bladene af *Betula nana* og *pubescens*, ifølge Bachmaier (loc. cit.) dog kun *B. pubescens*, hvis *B. nana* tidligere har vokset på lokaliteten, men nu er uddød. Bachmaier giver i øvrigt en indgående beskrivelse af artens biologi, og nævner desuden, at der på museet i Berlin opbevares 7 ♂♂ af denne art, som Wocke fangede ved Alten-elv (Fi) i forrige århundrede. Også Gerasimov (1937), der fandt arten ved Leningrad, omtaler, at der på museet der står tre af Wockes eksemplarer fra Nordnorge. *P. anderidae* er i øvrigt kendt fra England, Baltikum, Tjekoslovakiet og Syd-tyskland. Imago er afbildet hos Bradley et al. (1969) og genitalierne hos Pierce og Metcalfe (1935).

Coleophoridae

Alle eksemplarer af denne familie er bestemt ved hjælp af genitalpræparat. En del af disse er lavet af Bent W. Rasmussen, der også har verificeret de fleste bestemmelser. Endvidere har Magne Opheim meddelt mig (in litt.), at han også har konstateret følgende arter i Norge: *C. vacciniella* HS., *C. plumbella* Kan. og *C. glaucicolella* Wood.

2. *Coleophora vacciniella* Herrich-Schäffer, 1861.

2 stk. 28/6 - 1972, Tri: Paras

4 stk. 29/6 - 1972, TRi: Skittenelvdalen

3 stk. 2 og 4/7 - 1972, Fi: Grønnasen

Imago ligner *C. idaeella* Hofmann, 1869, men kan kendes på genitalierne, der er afbildet hos Patzak (1974). Larven lever sommer og efterår på *Vaccinium*. I begyndelsen minerer den, senere skelleterer den bladene (Patzak, loc. cit.). Den er kendt fra Nord- og Mellemeuropa.

3. *Coleophora plumbella* Kanerva, 1941.

1 stk. 27/6 - 1972, TRi: Olsborg

1 stk. 28/6 - 1972, TRi: Paras

1 stk. 30/6 - 1972, TRy: Spåkenes

Den lille grønligskinnende arts biologi er ikke beskrevet, men muligvis lever den ligesom den foregående på *Vaccinium*. Den er kun kendt fra Skandinavien og Polen (Toll, 1962). Genitalierne er afbildet hos Toll (loc. cit.).

4. *Coleophora thulea* Johansson, 1967.

1 stk. 28/6 - 1972, TRi: Paras

Denne art, der hidtil kun var kendt fra Sverige og Finland, har en vis lighed med en stor *plumbella*. Biologien er endnu ikke kendt. Genitalierne er afbildet i originalbeskrivelsen.

5. *Coleophora tractella* Zeller, 1849.

1 stk. 14/7 - 1972, TRi: Paras.

Ligesom den foregående art, kunne det ventes, at *C. tractella* ville blive fundet i Norge, idet den tidligere var kendt fra fjeldene i de tilgrænsende dele af Sverige og Finland. På kortet hos Johansson og Svensson (1968: 120) er Paras markeret med «1419». Udover dette begrænsede område, er arten kun kendt fra Alperne (Bruun, 1949). Den foretrækker små græsenge i den øvre del af den subalpine region, hvor der vokser rigeligt med *Astragalus* (Krogerus, 1972). *C. tractella* har både i udseende og på genitalierne en vis lighed med *C. discordella* Zeller, 1849 (Bruun, loc. cit.). men er dog væsentligt større.

6. *Coleophora glaucicolella* Wood, 1892.

1 stk. 30/6 - 1972, TRy: Spåkenes

1 stk. 11/7 - 1972, Fi: Alta

Denne art kan med sikkerhed kun kendes på genitalierne (se f. eks. Patzak, 1974). Larven lever i en sæk på frøene af *Juncus*. Den æder også om foråret (Patzak, loc. cit.). Den er bl.a. kendt fra Sverige og Finland og er meget almindelig i Danmark.

Elachistidae

Materialet af denne familie er (med undtagelse af *E. nielswolffi*) bestemt af Ernst Traugott-Olsen. Fundene vil indgå i det kommende bind om familien i Fauna ent. scand. (Traugott-Olsen og Nielsen, 1977), hvor udbredelse og biologi vil blive omtalt, ligesom både imago og genitalier vil blive afbildet. Ligeledes vil yderligere norske fund af nogle af arterne blive omtalt. Her skal kun gives dato og lokalitet samt enkelte specielle oplysninger for de arter, der ikke angives som norske hos Krogerus et al. (1971).

7. *Elachista pulchella* (Haworth, 1828).

1 stk. 26/6 - 1972, Nnø: Sommarset.

Traugott-Olsen (1974) har vist, at *E. montanella* Wocke, 1862, der er beskrevet på norske eksemplarer, er junior synonym til *pulchella*.

8. *Elachista nielswolffi* Svensson, 1976.

1 stk. 27/6 - 1972, TRi: Olsborg (E. Schmidt Nielsen det.).

Arten bestemtes oprindeligt til *E. humilis* Zeller, 1850, men på grundlag af et større materiale udskilte Svensson (1976) en nærtstående art, *nielswolffi*. Denne var hidtil kun kendt i typeserien fra Jämtland i Sverige.

9. *Elachista alpinella* (Stainton, 1854).

2 stk. 8/7 - 1972, Fø: Nyrud

2 stk. 10/7 - 1972, Fn: Varangerbotn.

10. *Elachista parasella* Traugott-Olsen, 1974.

2 stk. 28/6 - 1972, TRi: Paras

1 stk. 6/7 - 1972, Fn: Kiberg

1 stk. 12/7 - 1972, Tri: Kvæningfjellet

På grundlag af disse fire samt et finsk eksemplar beskrev Traugott-Olsen (1974) denne art, som fik navn efter fjellet Paras, hvor mine bedste fund på turen blev gjort. Arten flyver over trægrænsen, på Paras i ca. 600 meters højde, ved Kiberg nær ved Ishavet.

11. *Elachista diderichiella* E. Hering, 1889.

2 stk. 26/6 - 1972, Nnø: Sommarset

5 stk. 27/6 - 1972, Tri: Nordkjosbotn

1 stk. 3/7 - 1972, Fi: Alta

Ved Nordkjosbotn sværmede arten i solskinet på bredden af Balsfjorden ved 23-tiden og satte sig på bilens forrude. I Danmark flyver *diderichiella* i skove.

12. *Elachista apicipunctella* Stainton, 1849.

1 stk. 24/6 - 1972, NTi: Snåsa.

13. *Cosmiotes exactella* (Herrich-Schäffer, 1855).

2 stk. 24/6 - 1972, NTi: Snåsa.

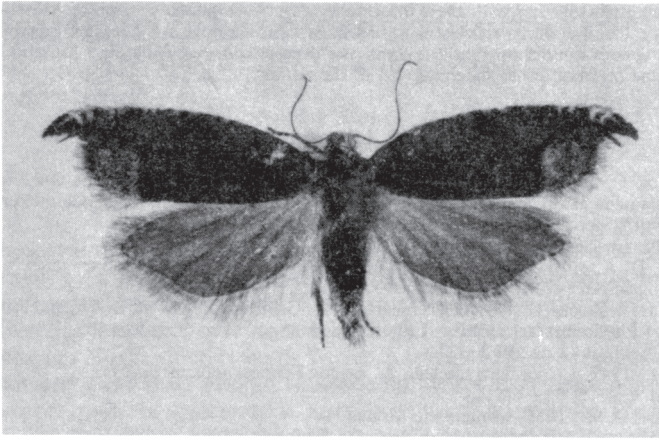

Fig. 1: *Ancyli tineana* Ab. Dania, NEZ Asserbo, 5—VI—1971. O. Karsholt leg.

Tortricidæ.

14. Ancyli tineana (Hübner, 1799).

1 stk. 23/6 - 1972, On: Fokkstua.

Et andet eksemplar undslap. En letkendelig art (fig. 1), der ikke kan forveksles med andre norske Tortricidæ. Larven lever på *Malus*, *Prunus*, *Pyrus*, *Betula* og muligvis også på *Crataegus* og *Populus* (Hannemann, 1961). Ifølge Bachmaier (1965) lever den også på *Betula nana*, og det var omkring denne plante, arten fløj ved Fokkstua. *A. tineana* er kendt fra de fleste europæiske lande. Genitalierne er afbildet hos Bentnick & Diakonoff (1968).

Jeg vil gerne på dette sted rette en varm tak til min kone, Ulla, der deltog ivrigt i indsamlingerne på hele den uforglemmelige tur. Endvidere vil jeg benytte lejligheden til at takke såvel de, der har ydet bidrag til denne artikel, som de, der har bestemt eksemplarer fra det øvrige materiale: Wolfgang Dierl (München), Roland Johansson (Växjö), Ebbe Schmidt Nielsen (København), Magne Opheim (Oslo), Bent W. Rasmussen (København), Mogens Schlüter (Fensmark), Ingvar Svensson (Österslöv) og Ernst Traugott-Olsen (Marbella). Niels Peder Kristensen, Zoologisk Museum, København har venligst besørget trykning af etiketter og ved G. Brovad fået fremstillet fotografiet.

Summary

The author list 14 species of Microlepidoptera caught during a journey through Norway in 1972. All of the species are not mentioned from Norway by Krogerus et al. (1971), but some of them have been recorded by other authors too. For all of the species the exact date and place of finding are given together with a few informations on observations by capture. Moreover dates on biology, distribution and references to identifications literature are given for most species. A list of all species caught during the journey are deposited in the Zoological Museum of Oslo. Most of the material are in the collection of the author.

Litteratur

- Bachmaier, F., 1965: Untersuchungen über die Insekten- und Milbenfauna der Zwergbirke (*Betula nana* L.) in Süddeutschen und Österreichischen Mooren, unter besonderer Berücksichtigung der phytophagen Arten und ihrer Parasiten.
Veröff. zool. St.Samml. Münch., 9, 55—158.
- Bentnick, G. A. & Diakonoff, A., 1968: Die Nederlandse Bladrollers (Tortricidae).
Monografieën ned. ent. Vereen. no. 3, 201 pp + 99 pls. Amsterdam.
- Bradley, J. D., Jacobs, S. N. A. & Tremewann, W. G., 1969: Key to the British and French Species of *Phyllonorycter* Hübner (*Lithocolletis* Hübner) (Lep., Gracillariidae).
Entomologist's Gaz. 20 3—33.
- Bruun, H., 1949: *Coleophora tractella* Z., ny för Fennoskandiens fauna.
Notul. Ent. 29 63—64.
- Gerasimov, A.M., 1937: Minierende Motten. IV.
Festschr. zum 60. Geburtst. von Prof. Dr. Emberik Strand. 3, 249—250.
- Hannemann, H.-J., 1961: Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera I. Die Wickler (s. str.) (Tortricidae).
(in:) Dahl, F.: Tierwelt Dtl. 48, 247 pp + 21 pls, Jena.
- Johansson, R., 1967: *Coleophora thulea* n. sp. (Lep., Coleophoridae). Opusc. ent. 32, 135—138.
- Johansson, R. & Svensson, I., 1968: Pältsa-expeditionen 1964 (Lepidoptera).
Opusc. ent. 33, 119—128.
- Krogerus, H., 1972: The invertebrate fauna of the Kilpisjärvi area, Finnish Lapland. 14 Lepidoptera.
Acta Soc. pro Fauna Flora fenn. 80, 189—222.
- Krogerus, H., Opheim, M., von Schantz, M., Svensson, I. & Wolff, N. L., 1971: *Catalogus lepidopterorum fenniae et Scandinaviae*. Microlepidoptera.
40 pp. Helsinki.
- Patzak, H., 1974: Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Lepidoptera - Coleophoridae.
Beitr. Ent. 24, 153—278.
- Pierce, F. N. & Metcalfe, J. W., 1935: The Genitalia of the Tineid Families of the Lepidoptera of the British Islands. 138 pp + 68 pls. Oundle, Northants.
- Svensson, I., 1976: Six new species of Microlepidoptera from Northern Europe.
Entomologica scand. 7, 195—206.
- Toll, S., 1962: Materialien zur Kenntnis der paläarktischen Arten der familie Coleophoridae (Lepidoptera).
Acta zool. cracov. 7, 557—720, 133 pls.
- Traugott-Olsen, E., 1974: Description of three new *Elachista* species and nomenclatural remarks on other species of the genus (Lep., Elachistidae).
Entomologist's Gaz. 25, 259—268.
- Traugott-Olsen, E., & Nielsen, E. Schmidt, 1977: The Elachistidae (Lepidoptera) of Fennoscandia and Denmark.
Fauna. ent. scand. 6, 299 pp, 54 + 536 figs. Klampenborg.

SOMMERFUGLER SOM FOREKOMMER I HUS OG LAGREDE VARER I NORGE

Reidar Mehl

Laboratorium for medisinsk entomologi
Statens institutt for folkehelse
Postuttak, Oslo 1

I forbindelse med mitt arbeide med skadedyr har jeg samlet og fått tilsendt prøver av sommerfugler, larver og voksne, funnet i bolighus, husdyrrom, næringsmiddelfabrikker, lagrede matvarer og formidler m.m. Ingen samlet oversikt foreligger over de sommerfugler som er av interesse i denne sammenheng i Norge siden boka til W. M. Schøyen i 1876. Meget er forandret siden den gang med hensyn til skadeinsektenes utbredelse, spredning ved transport og deres systematikk, insektenes næringsgrunnlag i bolighus, lager- og industrilokaler, og klimaet i husene. Mange nye skadeinsekter har kommet til landet og det er derfor behov for en ny oversikt både med registrerte arter og arter vi kan vente å finne. Det er også av interesse å få rapportert i hvilke varer og på hvilke steder de forskjellige skadeinsekter forekommer i Norge.

En rekke enkeltfunn av skadedyr er omtalt i årsrapportene fra Statsentomologen i Landbruksdirektørens årsberetning, av W. M. Schøyen for årene 1891—1912 og av Th. Schøyen for årene 1913—1939. Ingen systematisk undersøkelse av skadedyr i hus, lagrede matvarer m.m. ble foretatt i denne perioden. Lauritz Sømme startet en mere systematisk undersøkelse av skadedyr på dette området i slutten av 1950-årene. Sømme (1959, 1962 a og b, 1968) publiserte en kort oversikt over funn av sommerfugler i møller, kornlager, sjokoladefabrikker og tobaksfabrikker og har gitt en mere detaljert omtale av melmøllet og dets bekjemping.

Opheim (1963, 1965) har revidert det norske museumsmaterialet av flere viktige skademøll på dette området, publisert funn av importerte sommerfugler (Opheim 1960, 1972, 1975) og laget utbredelseskarter og utbredelsestabeller for mange av de artene som er nevnt i det følgende (Opheim 1973, 1975).

Mine registreringer av opptreden av skadedyr startet med en undersøkelse av tørrfisklager i 1961—64 og fortsatte med identifiseringstjenesten ved Zoologisk Museum i Oslo 1966—72 og ved Statens institutt for folkehelse fra 1973. Opplysninger om skadedyr i bakerier og om husflyet er publisert (Mehl 1976, 1977). Nøyaktige opptegetninger angående alle henvendelser om skadedyr er ført fra 1972. Antall henvendelser om sommerfugler i femårsperioden 1972—76 og i 1977 er ført opp i tabell I.

I det følgende skal jeg gi en kort omtale av de sommerfugler som er funnet og kan finnes i hus, lagrede varer, importerte varer o.l. i Norge. Opplysningene om artene er basert på litteratur fra Norge og fra eget materiale.

TINEIDAE

Haplotinea ditella (Pierce & Metcalfe, 1938). En hunn av denne arten ble innlevert fra en manufakturforretning i Oslo, 28. mai 1974. Dette er det første funnet av arten i Norge og den skal derfor gis litt omtale. I Norden er den tidligere funnet i Sverige og Danmark. Den er ellers utbredt i Europa og østover til Sentral-Asia, men er overalt sporadisk (Petersen 1969).

H. ditella er meget lik *H. insectella* (Fabricius, 1794) og kan bare skilles fra denne ved genitalieundersøkelse. Vingene er uten prikker og tydelige tegninger. Forvingenes overside er mørkt brungule med mørkere, ujevn puddring. Bakvingenes overside er gulhvite med purpur skinn. Genitaliene fra den ene hunnen fra Norge er avbildet i fig. 1. Dette preparatet stemmer godt overens med tegningene til Diakonoff & Hinton (1956) hvor *ductus bursae* er utvidet bakerst og smalner mot åpningen, mens den på tegningen til Petersen (1969) er jevntykk.

H. ditella ble første gang rapportert som skadedyr i 1940 fra Storbritannia hvor det ble funnet i kornlager (Howe 1940). Senere er det funnet i møller, kornlager og varehus i flere slags tørre planteprodukter, men særlig i kornvarer (Hinton 1956):

Zagulyaev (1967) oppgir at arten i Russland regnes som et alvorlig skadedyr som angriper korn, mel, brød, nøttekjerne osv. Den skal kunne ha 1—2 generasjoner om året i uoppvarmete lager og opptil 4 generasjoner i oppvarmete lager.

H. insectella har ikke den samme betydning som lagerskadedyr. Den er i Norge funnet i fuglereder og fritt i naturen (Opheim 1973). De to *Haplotinea*-artene er som *Nemapogon*-artene knyttet til vegetabiliske næringsstoffer og finnes i naturen særlig i visse sopper.

Nemapogon granella (Linnaeus, 1758), kornmøll. Denne arten er i Statsentomologens tidligere årsmeldinger referert til som et alvorlig skadedyr på korn. Sømme (1962 a) fant ikke denne arten i materialet ved norske museer, men påviste arten i en mølle (1960) hvor den formerte seg i korn og melavfall. De tidligere meldingene om «kornmøllangrep» kan ikke refereres nøyaktigere enn til en eller flere av de tre artene *Nemapogon granella* (L.), *Nemapogon cloacella* (Haworth) og *Nemapogon personella* (Pierce & Metcalfe).

Nemapogon personella (Pierce & Metcalfe, 1934), rugmøll. Denne arten var ikke nevnt for Norge før Sømme (1962) fant at museums materialet oppstilt under *N. granella* egentlig var *N. personella*. Sømme fant også rugmøll flere ganger i møller og kornlager i 1960—61. Ved et tilfelle ble store mengder korn ødelagt. Et stort angrep av rugmøll ble rapportert fra en kornsilo ved Hamar i 1972. Jeg fant også arten på utsiden av en mølle i Oslo i 1976. Rugmøll er et viktig skadedyr bare i nordlige, tempererte områder.

Monopis rusticella (Hübner, 1796) fant jeg i en hytte på Nordmøre i 1974. Fjeldså (1975) nevner arten fra hus i ytre Sogn og i Molde.

Trichophaga tapezella (Linnaeus, 1758) tapetmøll, omtales av Schøyen (1876) som et vanlig skadedyr på ullstoffer og pelsverk. Det ble ikke funnet ved denne undersøkelsen. Haanshus (1933) angir utbredelsen bare til kystfylker.

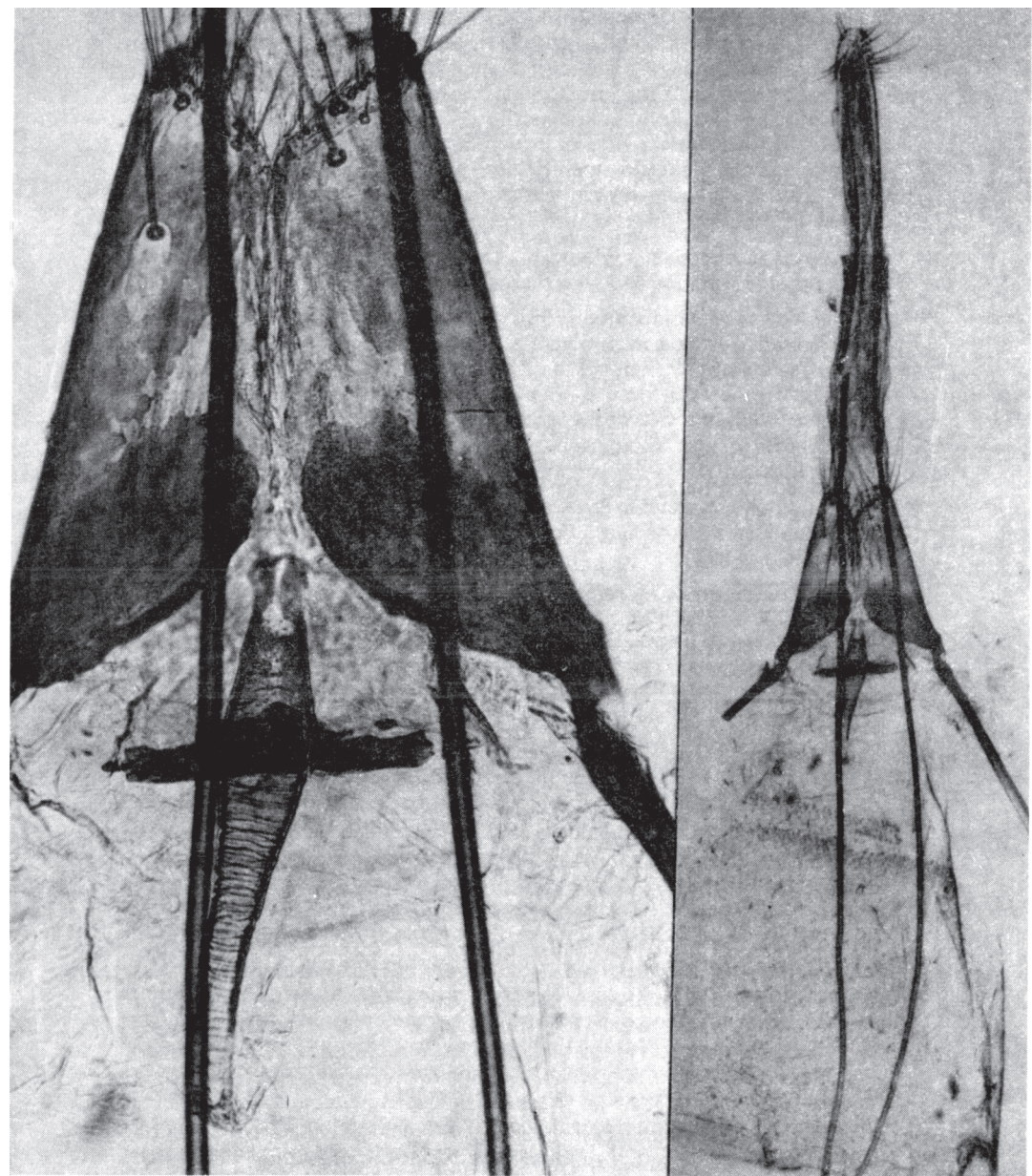

Fig. 1. *Haplotinea ditella*, hunn-genitalia.

Tineola bisselliella (Hummel, 1823), klesmøllet, ble innsendt funnet i bolighus, i hundetørrfisk i butikk, i prøve av tørrfisk ved Etnografisk Museum i Oslo, i minnskinnlager (Oslo) og i lager av ullstoffer (Skiptvedt). De fleste ullstoffer er nå innsatt med møllmiddel og klesmøllet har derfor blitt sjeldnere i hus. Det forekommer nå særlig i forbindelse med gamle stoppede møbler. I naturhistoriske museer er den fortsatt en trussel i skinnsamlinger av fugler og pattedyr (Oslo), men holdes i sjakk med møllmidler. Klesmøllet tåler lite kulde og klarer ikke å overleve vinteren utendørs de fleste steder i Norge.

Niditinea fuscipunctella (Haworth, 1828) ble funnet tallrik i et hønseri i Sarpsborg 18. sept. 1974. Arten finnes i fuglereder.

Tinea pellionella (Linnaeus, 1758), pelsmøllet, angis av Schøyen (1876) å være den tallrikste og mest skadelige møllarten på ull- og skinnvarer. Det synes i dag å være av liten betydning i hus. Bare en prøve ble innsendt fra bolighus. Årsaken kan være at boligklimaet har blitt varmere og tørrere enn i tidligere tider. Av betydning er sikkert også de forandringer som har skjedd i forekomsten av angripbare varer i husene og bruken av kjemiske bekjempingsmidler.

Tinea turicensis Müller-Rutz, 1920 er en art som til forveksling er lik pelsmøllet. Den forekommer i Sør-Sverige og er vanlig i Danmark, men er ikke påvist i Norge.

Tinea pallescentella Stainton, 1851, tørrfiskmøllet, var et alvorlig skadedyr på lagret tørrfisk i Bergen i 1942 (Knaben 1944) og antagelig også fra 1925 og utover. Jeg fant denne arten i tørrfisklager i Bergen, Stamsund og Tonnes i Helgeland i 1963, men den er ikke tallrik og betydningsfull som skadedyr. Jeg fant også tørrfiskmøllet i fuglefjellene på Runde i 1969 og 1973 (Opheim 1965, 1973) hvor larvene utviklet seg i fjær og tørre fiskereseter i kolonier av skarv, lunde og krykkje.

OECOPHORIDAE

Endrosis sarcitrella (Linnaeus, 1758), klistermøllet, ble funnet både i bolighus (Stavanger), bakeri (Asker), og tørrfisklager. Det ble funnet vanlig, men aldri tallrikt i tørrfisklagrene i Bergen, Kristiansund, Trondheim og Stamsund. Sømme (1962) fant klistermøllet vanlig i møller hvor det gjorde skade på kornet. Fjeldså (1975) har nevnt arten fra hus i ytre Sogn.

Hofmannophila pseudospretella (Stainton, 1849), frømollet, synes å forekomme ganske vanlig i kjellere, hytter og uthus langs kysten. Det ble funnet i tørrfisklager i Bergen og Kristiansund. Larver av arten i bolighus i Oslo hadde spist på tøy. Fjeldså (1975) nevner arten fra hus i ytre Sogn. Sømme (1962) fant frømollet i flere møller, men det var aldri et skadedyr av stor betydning.

Agonopterix applana (Fabricius, 1777) er en utelevende art som jeg ofte har funnet overvintrende i min hytte på Nes, Sunndal, 1961—70. Fjeldså (1975) nevner funn i hus i ytre Sogn.

GELECHIIDAE

Sitotroga cerealella (Olivier, 1789), maismøllet, ble funnet tallrikt i et importert parti fuglefrø, durra *Andropogon sorghum*, i Oslo 25. okt. 1971. Funnet er omtalt av Opheim (1972) som første registrering i Norge. Arten er et meget farlig skadedyr på kornvarer i varmere land.

PYRALIDAE

Galleria mellonella (Linnaeus, 1758), voksmøllet, er registrert av Opheim (1975) i Østfold, Akershus, Vestfold og Aust-Agder. Professor Villumstad ved Institutt for biavl ved Norges landbrukshøgskole opplyser at voksmøllet fortsatt er et skadedyr i enkelte bigårder. Det har lenge vært i tilbakegang, men synes å ha tiltatt de siste par år.

Paralipsa gularis (Zeller, 1877). Flere eksemplarer ble samlet i Oslo havnelager i juli 1963 (Opheim 1975). Eneste funn i Norge.

Aphomia sociella (Linnaeus, 1758), humlebolmøllet, har larver i humlebol og vepsebol. Når bolene er plassert i hus, vil også dette møllet kunne opptre der. Store kaker med sammenspunnete kokonger med overvintrende larver ble innlevert funnet i garasje (Vikersund 1974), en fuglekasse (Oslo 1976) og et manufakturager (Nes på Hedmark 1975) hvor larvene hadde gnagd på en jakke som de hadde spunnet seg fast på.

Ved et sykehus i Oslo i begynnelsen av juni 1975 kom det stadig frem humlebolmøll på en moderne operasjonsstue med filtrert luft. Ca. 50 møll ble samlet i løpet av 14 dager. En mulig forklaring på forekomsten er at larvene om høsten har krøpet inn utblåsningsventilen som ikke hadde filter, og inn i luftanlegget mot luftstrømmen og forpuppet seg på et stille sted i luftkanalene. Når de så klekket på forsommeren, kunne de komme inn i operasjonsstua uten å forsere en sterk luftstrøm. Operasjonsstua måtte stenges til møllinvasjonen var over og lokalet var nøye vasket med alkohol.

Corycyra cephalonica (Stainton, 1866) er en fjerde art av underfamilien Galleriinae som kan finnes i importerte varer. Den er ikke registrert i Norge, men bl.a. i Sverige og Finland.

Ephestia elutella (Hübner, 1796), kakaomøllet. Sømme (1959, 1962) nevner flere funn av denne arten i sjokoladefabrikk, tobakksfabrikk, kornsilo og i Oslo havnelager på mandler. Kakaomøllet gjorde betydelig skade i et kornlager med hvete. Arten lever også utendørs i Sør-Norge (Opheim 1963). Funnet i bolighus på Ås, Akershus i august 1977.

Ephestia cautella (Walker, 1863), daddelmøllet, er tidligere rapportert fra Norge av Sømme (1959) som skadedyr i sjokoladefabrikk i Oslo og Bergen. Det ble også funnet i Oslo havnelager i mandler og mais. Daddelmøllet var et viktigere skadedyr i sjokoladefabrikk enn kakaomøllet. Det ble funnet larver i kakaobønner, mandler, peanøtter og hasselnøtter. I mitt materiale ble arten funnet i konfekt, importlager av peanøtter (Kongsvinger), i sjokoladefabrikk (Vestby) i maskiner og peanøtter, i bolighus (Moss) og i plastartikler i et lager som også hadde matvarer.

I fiken fra Tyrkia ble det i 1977 funnet larver som lignet meget på *E. cautella* larver, men arten er vanskelig å skille fra *Ephestia figulilella* Gregson, 1871 og *Ephestia calidella* Guenee, 1845 som ennå ikke er påvist i Norge.

En tredje nærstående art av underslekten *Cadra*, *Ephestia parasitella* Staudinger, 1881, kan sansynligvis også finnes i importerte varer.

Larvene jeg har fått fra fiken har alle vært døde p.g.a. gassing med metylbromid før eksport.

Ephestia kuehniella Zeller, 1879, melmøllet, ble første gang påvist i Norge i importert mel i 1905. Sømme (1962) angir denne arten som det alvorligste skadedyret i møller i Norge. Ved sine undersøkelser fant Sømme (1962 b) at ikke alle møller hadde melmøll.

Ved mine registreringer ble melmøllet funnet å være vanlig i møller og bakerier og kunne opptre i store mengder dersom bekjemping og renhold ikke holdt bestanden nede. Melmøllet ble også funnet i mellager, butikk, sykestue, militærleir, bolighus og dyrestaller i mel, feridgssuppe-poser, pudringpulver, makaroni, havregryn, kroken og pellets til dyrefor. Registrerte lokaliteter: Nesodden, Oslo, Asker, Bærum, Hønefoss, Lørenskog, Skedsmo, Eidsvoll, Sør-Audnedal, Stavanger, Haugesund, Bergen, Ålesund, Trondheim, Bindal, Harstad, Tromsø, Nordkapp og Lakselv.

Plodia interpunctella (Hübner, 1810—13), tørrfruktmøll. Sømme (1962) opplyser at dette møllet ofte blir importert med kakaobønner, nøtter o.l. Han fant noen få ganger at det formerte seg i sjokoladefabrikker og en gang i hvetekorn i silo.

Tørrfruktmøllet var det vanligst innsendte møllet i perioden 1972—77. Larver og voksne møll ble funnet i næringsmiddelindustri, skolekjøkken, militærleir, butikk, bolighus (de fleste) og kornlager i rosiner, tørre epleringer, tørket løk, ris, konfekt, peanøtter, fiken og fuglefrø. Særlig synes import med rosiner, fuglefrø og peanøtter å være viktig. Den synes også å være et problem i sjokoladefabrikker. Tørrfruktmøllet har vært vanskelig å bli kvitt i flere bolighus.

Registrerte lokaliteter: Ørje, Halden, Hobøl, Vestby, Ås, Nesodden, Oslo, Haslum, Asker, Drammen, Horten, Tønsberg, Skien, Arendal, Stavanger, Kongsvinger, Hamar, Florø og Trondheim.

Aglossa pinguinalis (Linnaeus, 1758), fettpyraliden, nevnes av Schøyen (1876) som et mer eller mindre vanlig insekt i spiskamre og kjøkken hvor larvene helst utviklet seg i fete matvarer som flek og smør, men også ost, kjøtt, supperester osv. Fettpyraliden har antagelig ingen betydning som skadedyr i dag. Den ble ikke funnet i denne undersøkelsen.

Pyralis farinalis (Linnaeus, 1758), melpyraliden, var likeledes et vanlig dyr i husene i tidligere tider (Schøyen 1876). Larvene utviklet seg i fuktig muggent korn, mel o.l. Jeg har ikke funnet denne arten.

En tredje pyralide som forekommer i Norge, *Hypsopygia costalis* (Fabricius, 1775) med lignende levevis som melpyraliden, er i utlandet rapportert fra hus og matvarelagre.

NOCTUIDAE

Caradrina clavipalpis (Scopoli, 1763) husflyet. Larvene til husflyet blir ofte funnet i hus om høsten og tidlig på vinteren. Larvene søker sansynligvis inn i husene for å overvintre, men en kan heller ikke utelukke at egg lagt i hus kan utvikle seg til voksne larver innendørs. Husflyet er behandlet i en egen publikasjon (Mehl 1977).

Diverse og uidentifiserte Lepidoptera i tabell I omfatter bl.a. uidentifiserte larver (10 prøver). Utelevende sommerfugler som har forvillet seg innendørs (4) og tomme puppehylster og sommerfugler importert med bananer (3). Bananer synes å føre med seg sommerfugler oftere enn annen frukt. Opheim (1960) har publisert flere funn av importerte sommerfugler som ikke er skadedyr på frukten eller frukttreet.

Jeg vil få takke Statens kvalitetskontroll for vegetabiliske konserver og firmaene Anticimex A/S og Rentokil Norge A/S for opplysninger og hjelp med innsamling av skadeinsekter.

Summary

Lepidopteran pests in houses and stored products in Norway.

This survey gives a brief report on the occurrence of 22 species of Lepidopteran pests in houses, factories and stored products in Norway. *Ephestia kuehniella* is the most important pest in bakeries and flour mills. *Plodia interpunctella* has increased as a pest and was the most frequently reported Lepidoptera from houses in 1972—77. *Tinea palescentella* is a pest in stockfish stores. *Haplotinea ditella* is reported for the first time in Norway. One specimen was found in a shop in Oslo in 1974.

Tabell I. Antall forespørsler om sommerfugler.

Table I. Number of inquiries about Lepidoptera.

Art — Species	1972—1976	1977
<i>Haplotinea ditella</i>	1	.
<i>Nemapogon personella</i>	1	.
<i>Tineola bisselliella</i>	5	5
<i>Niditinea fuscipunctella</i>	1	.
<i>Tinea pellionella</i>	1	.
<i>Endrosis sarcitrella</i>	1	.
<i>Hofmannophila pseudospretella</i>	1	.
<i>Aphomia sociella</i>	4	.
<i>Ephestia elutella</i>	.	1
<i>Ephestia cautella</i>	5	2
<i>Ephestia kuehniella</i>	12	6
<i>Plodia interpunctella</i>	24	18
<i>Caradrina clavipalpis</i>	21	2
Lepidoptera diverse & indet.	23	3
Tilsammen — total	100	41

Litteratur

- Diakonoff, A. & Hinton, H. E. 1956. Observations on species of Lepidoptera infesting stored products. XV: On a new genus of Nemapogoninae (Tineidae). *Entomologist* 89, 31—36.
- Fjeldså, A. 1975. Lepidoptera fra ytre Sogn og Fjordane II. Småsommerfugler. *Atalanta norv.* 2, 120—130.
- Hinton, H. E. 1956. The larvae of the species of Tineidae of economic importance. *Bull. ent. Res.* 47, 251—346.
- Howe, R. 1940. New records of insects in grain stores. *Ent. mon. Mag.* 76, 73—75.
- Haanshus, K. 1933. Fortegnelse over Norges Lepidoptera. *Norsk ent. Tidsskr.* 3, 165—216.
- Knaben, N. 1944. Beretning om en del Lepidoptera-arter nye for Norges fauna. *Bergens Mus. Arb.* 1944, 2, 1—12.
- Mehl, R. 1976. *Skadedyr i bakerier og konditorier*. Bilag til Forum 1/1976.
- Mehl, R. 1977. Husflyet, *Caradrina clavipalpis*. *Fauna (Oslo)* 30, 23—28.
- Opheim, M. 1960. Macrolepidoptera accidentally introduced into Norway. *Norsk ent. Tidsskr.* 11, 176—180.
- Opheim, M. 1963. The Norwegian Phycitids (Lepidoptera). *Norsk ent. Tidsskr.* 12, 75—94, II pl.
- Opheim, M. 1965. The Norwegian species of *Niditinea* Petersen, 1957 and *Tinea* Linnaeus, 1758 (Lep., Tineidae). *Norsk ent. Tidsskr.* 13, 52—60.
- Opheim, M. 1972. Nye Lepidoptera fra Norge. *Atalanta norv.* 2, 23—25.
- Opheim, M. 1973. Lepidoptera from birds' nest in Norway. *Atalanta norv.* 2, 43—51.
- Opheim, M. 1975. *The Lepidoptera of Norway. Check-List. Part I. Pyraloidea, Pterophoroidea, Alucitoidea and Tortricoidea (first part)*. Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab Museet. Trondheim. 36 s.
- Petersen, G. 1969. Beiträge zur Insekten-Fauna der DDR: Lepidoptera-Tineidae. *Beitr. Ent.* 19, 311—388.
- Schøyen, W. M. 1876. *De i husene skadeligste insekter og midder*. Kristiania 102 s. IV pl.
- Sømme, L. 1959. *Ephestia cautella* (Welkr.) (Lep., Pyralidae). New to Norway. *Norsk ent. Tidsskr.* 11, 20—21.
- Sømme, L. 1962. A survey of Coleoptera and Lepidoptera of stored products in Norway. *Norsk ent. Tidsskr.* 12, 1—10.
- Sømme, L. 1962 b. Undersøkelser over bekjempelse av melmøll (*Ephestia kuehniella* Zeller). *Forsk. fors. Landbr.* 13, 169—188.
- Sømme, L. 1968. A field trial with dichlorvos vapour for the control of *Ephestia kuehniella* Zell. (Lepidoptera, Phycitidae) in flour mills. *J. stored Prod. Res.* 4, 275—278.
- Zagulyaev, A. K. 1967. Tineids and Pyralids — pests of stored products. *Zashch. Rast.* 1967, 12, 38—40 (på russisk).

Nye Lepidoptera for Norge

M. Opheim

Zoologisk Museum, Oslo

Cryptoblabes bistriga Haw.

K. Berggren har nylig meddelt meg at en ♂ av denne phycitide ble funnet ved VAY: Lindesnes 28 VI 1977. I Sverige går utbredelsen fra Skåne til Häl-singland. Larven finnes på forskjellige løvtrær som bjerk, eik, or etc.

Pammene agnotana Rbl.

Eivind Palm, Vanløse, Danmark, har skrevet til meg at han sommeren 1976 besøkte Lifjell-området i TEi. Han fant bl.a. et ekspl. av denne sjeldne vikler ved Blåsjø i Bø 17 VI. I Sverige er arten visstnok bare tatt i Skåne hvor I. Svensson først fant den i 1960. Ellers i Norden er den bare kjent fra det sørøstlige Danmark. Larven lever på *Crataegus*.

Ancylis tineana Hb.

Angående denne art som Karsholt har omtalt i dette hefte som tatt på Fokstua 23 VI 1972, bør vel nevnes at L. Aarvik fant den året etter ved det vel kjente Ridderspranget i Sjoadalen, Vågå. Datoen var 19 VI.

Agonopterix assimilella Tr.

Funnet av denne og nestfølgende art skyldes K. Berggren. To ♂♂ av *A. as-similella* ble fanget ved Kristiansand, henholdsvis på Stangenes 1 VII 1976 og på Kuholmen 11 VII 1977. I Sverige er arten utbredt fra Skåne til Väster-götland. Larvens næringsplante er *Cytisus scoparius*.

Elachista cerusella Hb.

Arten ble funnet vanlig på Kuholmen, først tatt 19 VI 1973 (♂). I Sverige er den påvist fra Skåne til Bohuslän. Larven er observert på mange planter, f.eks. *Phragmites*, *Phalaris*.

Endel nye gelechider er nevnt i min «Check-liste III» hvortil henvises. Min hjerteligste takk til Kai Berggren, Ole Karsholt, Eivind Palm og Leif Aarvik for opplysninger om ovenstående funn.

Summary

Following 5 species are recorded new to Norway, viz, *Cryptoblabes bi-striga* Haw., *Pammene agnotana* Rbl., *Ancylis tineana* Hb., *Agonopterix as-similella* Tr and *Elachista cerusella* Hb.

**Macrolepidoptera fra en reise i
Nord-Norge i august 1977**

C.F. Lühr og H. Hegvik

C.F. Lühr
2680 VÅGÅMO

H. Hegvik
Universitetet i Trondheim
Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet
Erling Skakkesgt. 47B
7000 TRONDHEIM

I tidsrommet 28. juli til 17. august ble det med økonomisk bistand fra Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, i Trondheim foretatt en innsamlingsreise i Nord-Norge.

Foruten håv ble lysfeller benyttet. Selv om det var sol under hele turen, var det påfallende få dagsommerfugler å se. Når det gjelder nattflygende lepidoptera ble utbyttet heller dårlig når en ser på artsantallet, men de artene som fløy opptrådte imidlertid i stort antall. Dette gjelder i særlig grad målerne *Entephria caesiata* Schiff., *Lygris populata* L. og *Dysstroma infuscata* Tngstr. og *citrata* L.

Det ble samlet på følgende steder (forkortelser i parentes):

NTi: Moen i Harran (Mo) 28/7.

Nsi: Junkerdalsura i Saltdal (Ju) 29/7, Fauske (Fa) 29/7, Graddis (Gra) 16/8.

TRy: Storvatn i Tranøy (St) 30—31/7.

TRi: Dividal (Di) 1/8, Kitald (Ki) 10/8, Signaldalen (Si) 11/8, Storfjord (Sto) 10/8.

Fi: Gargia i Alta (Ga) 2—3/8, Suosjavre (Su) 8—9/8, Levajok (Le) 4/8, Lappeluobal (La) 4/8.

Fø: Storskog (Stor) 5/8, Grense Jakobselv (Gr) 5—7/8, Nyrud i Pasvik (Ny) 7/8, Svanvik (Sv) 7/8.

Det følgende omfatter en oversikt over de artene som ble funnet. Forkortelsene refererer seg til de ovennevnte innsamlingssteder.

Rhopalocera

- Colias palaeno* L. Fi: Ga.
Colias hecla sulitelma Auriv. Fi: Ga.
Boloria pales lapponica Stgr. Nsi: Gra, Fø: Ny.
Erebia lappona Thnbg. Fi: Ga, TRi: Ki.
Erebia ligea L. TRi: Di, Sto.
Oeneis bore Schn. Fi: Ga.
Heodes phlaeas L. Fø: Gr.
Vacciniia optilete Knoch. Fi: Ga, Su.

Noctuidae

- Diarsia brunnea* Schiff. NTi: Mo.
Diarsia festiva Schiff. Fi: Ga, Fø: Gr.
Ochropleura plecta L. NTi: Mo.
Cerapteryx graminis L. Fø: Gr. Ny for regionen.
Plusia pulchrina Haw. NTi: Mo.

Geometridae

- Geometra papilionaria* L. Fø: Sv. Ny for regionen.
Scopula ternata Schrk. Nsi: Ju, TRi: Di, Fi: Le.
Carsia sororiata Hb. TRi: Ki, Fø: Ny.
Lygris populata L. TRi: Di, Ki, Sto, Si, Fø: Gr, Stor, Ny, Fi: Su, Ga.
Thera variata Schiff. NTi: Mo.
Thera obeliscata Hb. TRi: Sto.
Dysstroma infuscata Tngstr. TRi: Si, Fi: Ga, Fø: Gr, Sv.
Dysstroma citrata L. TRi: Sto, Ki, Si.
Xanthorhoe munitata Hb. Nsi: Mo, TRi: Sto, Di, TRy: St, Fi: Le, Ga, Fø: Gr.
Xanthorhoe montanata Schiff. NTi: Mo.
ssp. *lapponica* Stgr. TRy: St, TRi: Si, Ki, Di, Fø: Sv, Fi: Ga.
Entephria polata Dup. Fi: La, Su, Ga.
Entephria caesiata Schiff. Nsi: Fa, TRy: St, TRi: Di, Ki, Sto,
Fi: Ga, Su, Le, Fø: Stor, Gr, Sv, Ny.
Euphyia luctuata Schiff. NTi: Mo.
Euphyia silaceata Schiff. NTi: Mo.
Epirrhoe alternata Müll. NTi: Mo.
Perizoma minorata Tr. Fi: Ga.
Perizoma albulata Schiff. TRi: Ki, Fø: Gr.

Hydriomena furcata Thnbg. TRi: Sto, Si, Fø: Gr. Ny for Fø.
Eupithecia palustraria Dbl. Nsi: Ju, TRi: Di, Si.
Eupithecia satyrata Hb. TRi: Di.
Chloroclystis chloerata Mab. Nsi. Ju.
Lomaspilis marginata L. NTi: Mo.
Deilinea pusaria L. NTi: Mo.
Deilinea exanthemata Scop. NTi: Mo.
Opisthograptis luteolata L. NTi: Mo.

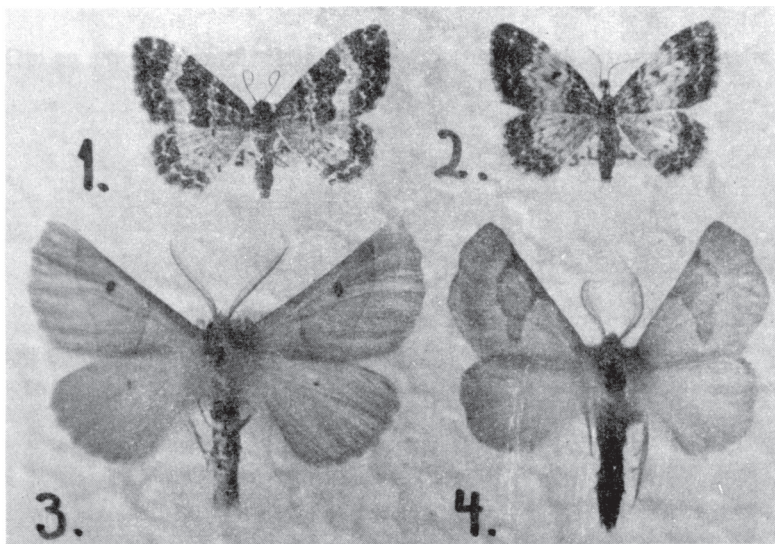
Jugatae

Hepialus fusconebulosus De G. TRi: Di.
Hepiolus hecta L. TRi: Di.

KORTE MEDDELELSER

Til dette heftet er der kommet inn en god del korte artikler som vi her har anbrakt under ovenstående tittel. Vi tar med glede imot slike medelelser til fremtidige hefter. Så bare skriv!

Red.

1. *E. alternata* Müll.

2. *E. alternata* f. *degenerata* Haw.

3. *C. elinguararia* L.

4. *C. elinguararia* f. *triangularis* Boas.

(Alle fra Os. Gjøvik: Rambekk.)

***Crocellis elinguararia* L. f. *triangularis* Boas og *Epirrhoe alternata* Müll. f. *degenerata* Haw. i Norge.**

Leif Aarvik
2400 Elverum

Den 30 VII 1967 tok jeg en ♂ av *C. elinguararia* L. som avvek fra artens typiske utseende. Lokaliteten er os: Gjøvik: Rambekk.

Dette eksemplaret har kortere og bredere vinger, og utkanten av både fram og bakvingen har mer markert innskjæring på ribbe M_2 enn typisk eksemplarer av arten. Dessuten er apex mer avrundet. Midtfeltets indre og ytre tverrlinje løper sammen midt mellom Cu_2 og An_2 slik at midtfeltet ikke når bakkanten av framvingen. Diskflekk mangler.

I Skat Hoffmeyers «De danske målere» (1966: 301) er det omtalt og avbildet liknende eksemplarer. De er beskrevet som ab. *triangularis* Boas.

Eksemplaret av *Epirrhoe alternata* Müll. er en ♀ og ble også tatt på lokaliteten Os: Gjøvik: Rambekk. Datoen er 15 VI 1968.

Det skiller seg fra typiske *E. alternata* ved at det mørke midtfeltet mangler. Det er bare så vidt antydning ved noen mørke skygger.

Et liknende eksemplar er avbildet i Seitz, Suppl. 4, Tafel Band (1954: 163). Det er beskrevet som ab. *degenerata* Haw.

Jeg takker Magne Opheim for velvillig hjelp med å identifisere eksemplaret av *E. alternata* f. *degenerata*.

Summary

A ♂ of *Crocellis elinguararia* L. f. *triangularis* Boas was taken at Os: Gjøvik: Rambekk on 30 VII 1967, and a ♀ of *Epirrhoe alternata* Müll. f. *degenerata* Haw. was captured at the same locality on the 15 VI 1968.

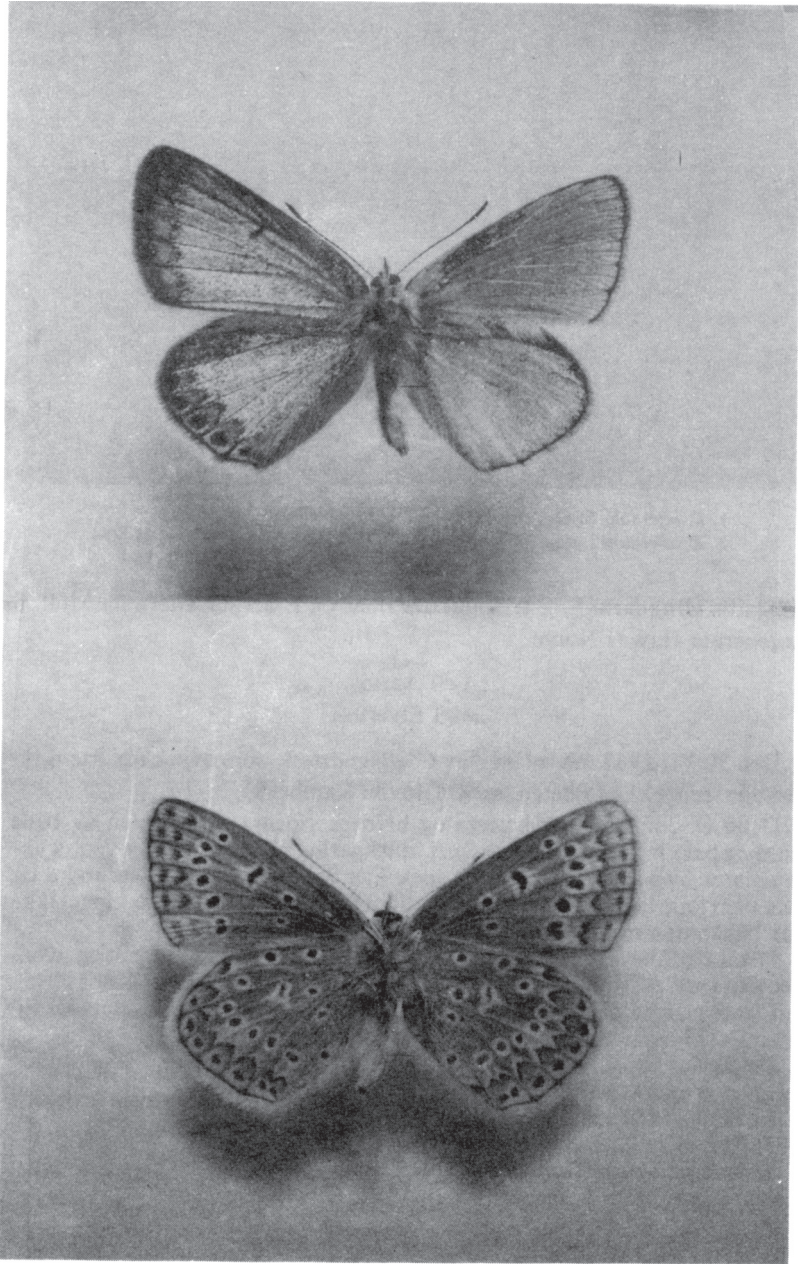

Fig. 1. Gynandromorf *Polyommatus icarus*
Vingebredde 30 mm

Om en gynandromorf blåvinge og to aberrante perlemorsommerfugler

M. Opheim

Zoologisk Museum, Oslo

Audun Jahren, Asker, viste meg i høst en nyklekket *Polyommatus icarus* ♂ med hunlig venstre vingepar og hanlig høyre side, en såkalt lateral gynandromorf (fig. 1). Den ble funnet av Jahren på AK: Østenstad i Asker 1977. Oversidens blåfarge er også forskjellig på de to vingepar, i det venstre side skjærer over over i kraftig blålilla. Høyre underside er brunlig, mens venstre side er rent grå.

Fra Jac. Fjelddalen, Ås, har jeg fått til undersøkelse en noe avfløyet aberrant *Clossiana euphrosyne* ♀, som viste seg å være en *conjuncta*-form, hvor de submarginale pilflekker på forvingen enkeltvis er forenet med den innenfor liggende punktrekke, så at der oppstår firkantede brede flekker. På bakvingenes underside er de marginale sølvflekker noe større enn normalt. Sommerfuglen ble funnet i Fjelddalens hage 12 VI 1976.

En lignende form (♀) har vi i samlingen på Zoologisk Museum, Oslo, men her er forbindelsen mellom de to rader mer strekformet så de runde flekker har beholdt noe av sin opprinnelige form. Sommerfuglen er fra Nordmarka i Oslo, funnet 20 VI 1915 av Johan Rygge.

Bjørn Sagvolden, Rollag, har sendt til meg en farge-dias av en ♂ av *Boloria aquilonaris* som er nærmest en ekstrem *fasciata*-form. Øvre halvdel av marginalrekken, hele submarginal-, punkt- og postdiscalekkene danner udelte bånd, så at de opprinnelige flekker er helt dekket. Undersiden er mer normal, dog med antydning til submarginale bånd på bakvingene, hvorav den høyre er sterkt forkortet (fig. 2). Denne form synes jeg fortjener et eget navn: *quadrifasciata* n.ab. Dyret ble fanget i TEi: Tinn, litt vest for Barbu (1162 moh) 23 VII 1977.

Jeg takker hjerteligst de ovennevnte samlere for de gitte opplysninger.

Summary

One gynandromorph *Polyommatus icarus*, one aberrant *Clossiana euphrosyne* and one *Boloria aquilonaris* ab. *quadrifasciata* n.ab. are recorded from Norway.

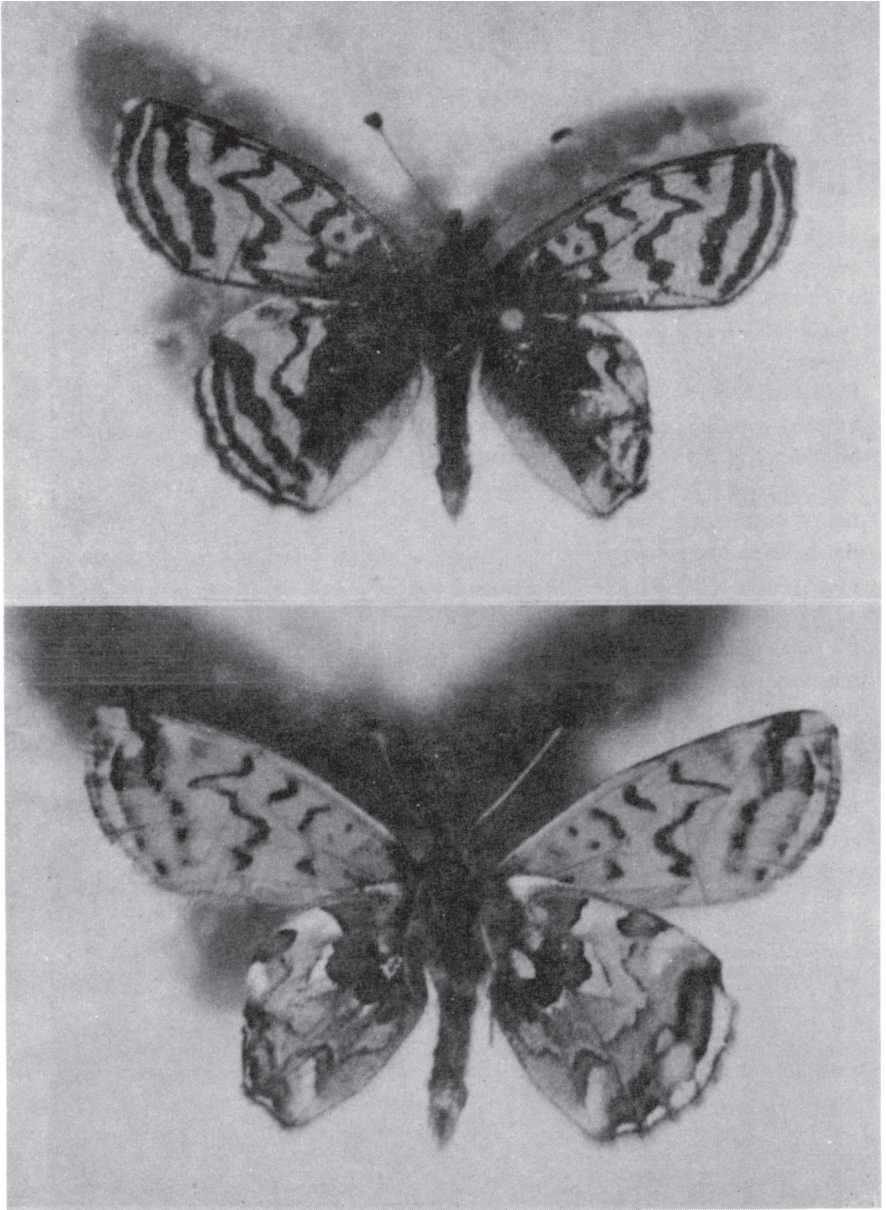

Fig. 2. *Boloria aquilonaris quadrifasciata* n-ab.

Observasjoner av *Aporia crataegi* i ytre Telemark

Geir E. Ellefsen og Sigmund Hansen
3923 Skjelsvik 5000 Bergen

Aporia crataegi har vel nå i en årrekke vært å betrakte som en usikker og i det minste vært uvanlig art i Norge, så også i Telemark.

Inntil i år besto vår befatning med arter i en eneste observasjon ett avflyet eksemplar i juli 1969 (S.H.) på en av øyene utenfor Kragerø.

I år ble vi imidlertid gledelig overrasket. På en formiddag, 18 VI 1977, observerte vi 3 eks. på en annen av øyene i Kragerø-området, og det kunne virke som om det var en større bestand her.

Senere ble ett dyr observert på Fossum v/ Skien, 26 VI 1977. Listen ble rundet av med et eks. i Kilebygd, Skien kommune, den 30 VI 1977 (S.H.). Alle eksemplarene ble observert mellom klokken 1230 og 1330 i solskinn.

Etter så mange år uten observasjoner, tar vi de fem eksemplarene i år som et godt tegn. Ett av dem ble behørig fotografert, men ingen ble avlivet. Det er vårt håp at andre samlere også vil nøye seg med å betrakte denne vakre arten i sine rette omgivelser.

Særegent næringsøk hos sørgekåpe (*Nymphalis antiopa* L.) og sitronsommerfugl (*Gonepteryx rhamni* L.)

Roar Solheim
2300 Hamar

Under en ekskursjon til Sørkedalen den 1/9 ble en sørgekåpe observert ved Kobberhaughytta ved 14 tiden på dagen. Sommerfuglen satte seg flere ganger på hånden til en av ekskursjonslederne, sannsynligvis tiltrukket av svettelukt. Den rullet ut sugesnabelen og sugde opp, sannsynligvis saltstoffer. Flere ganger lettet sommerfuglen og fløy små runder ut i terrenget for straks etter å lande med rask presisjon på den samme persons hånd. Dette gjentok seg i alt tre — fire ganger.

I Kjerringvik ved Sandefjord skjedde omkring den 15/8 noe lignende, men denne gang med en sitronsommerfugl. En eldre mann tok opp en tobakkspakke for å rulle en sigarett, og ble da iherdig omsvermet av en sitronsommerfugl. Tross mannens forsøk på å jage denne bort, fortsatte sommerfuglen sine forsøk på å komme til i ca. 10 min. Hvem som først ga seg, enten mannen gikk eller sommerfuglen fløy, vites ikke (pers. med. fra John Sandve). En må gå ut i fra at det var lukten av tobakken som tiltrakk sitronsommerfuglen.

Disse to særegne næringsøkene er de eneste jeg kjenner til, og det skulle være interessant å høre om andre har observasjoner av lignende art.

Noen tilleggsopplysninger om admiralen i Norge i 1976.

Gunnar Lid, Zoologisk Museum, Oslo

I *Atalanta norvegica*, bd. 3, h. 1, 1977, s. 18—23, har jeg gitt en oversikt over observasjoner av admiralen, *Vanessa atalanta*, i Norge i 1976. Som en reaksjon på ovennevnte artikkel, er det kommet fram endel nye observasjoner for 1976. En oversikt over disse nye opplysninger er satt opp tabellarisk etter fylke nedenfor:

Oslo og Akershus

Fornebu, Bærum: aug. 1 eks. (GAL).

Buskerud

Åssiden, Drammen: 26/8 1 eks. (GAL). Parken, Drammen: ult. aug./primo sept. max. ca. 15 eks. (GAL). Årkvisla og Viveistaddalen, Lier: 19/9 6 eks. fanget (GAL).

Vestfold

Østerøya, Sandefjord: 1/7, 2/7, 3/7, 11/7 og 23/7, alle dager 1 eks., og sept. fler eks. (GAL).

Rogaland

Randaberg: ca. 25/5 3—4 eks. (EKS).

Hordaland og Bergen

Bergensområdet (Minde, Os, Alvheim og Lone camping): primo juli, mange larver, f.eks. over 100 eks. på Minde (TS).

Møre og Romsdal

Kristiansund: 1976 flere eks. (AS).

Nord-Trøndelag

Steinkjer: 18/6 1 eks. (JW), Sørlia ved Steinkjer: 26/6 1 eks. (JW), Sunnau (tre mil nord for Steinkjer): 1 eks. 11/7 (JW).

Observatører

GAL = Gunnar A. Lindaas, AS = ukjent, TS = Terje Sæbø, EKS = Erling K. Sømme og JW = Jørgen Welde.

De ovenstående funn føyer seg fint inn i totalbildet for artens forekomst i 1976. Det skal imidlertid bemerkes at de 3—4 admiralerne sett av Erling K. Sømme ca. 25/5 er de tidligste observert i 1976. Så vidt vites er ca. 25/5 omkring det tidligste på året admiralen overhode er sett i Norge.

Som det fremgår over ble 1 eks. av admiralen sett i Sunnau tre mil nord for Steinkjer, og dette er nå det nordligste funnsted i Norge i 1976.

Når det gjelder eksemplarene sett på Østerøya ved Sandefjord 1/7—23/7, blir det opplyst at samtlige admiraler var «temmelig avfløyne — enkelte rene fillefranser».

En av observatørene, Terje Sæbø, forteller at han i 1976 fant mange larver. På Minde ved Bergen oppdaget han mer enn 100 admirallarver på nesler. Han klekket ut ca. 30 eksemplarer, hvorav han beholdt noen til sin samling, mens resten ble sluppet ut. De første ble utklekket 16/8. Torstein Ness meddeler forøvrig at han i august 1977 fant fire larver av admiralen på nesler ved Goksjøen, Sandefjord. Sammenrullede blader viste at det kunne finnes mange flere.

Men hensyn til forekomsten av admiralen i Norge i 1977, ser det ut til at meget få eksemplarer er observert. Selv har jeg overhode ikke sett arten.

Tilslutt skal nevnes noen sene observasjoner av en annen art, dagpåfugløyve, *Inachis io*. På Søndre Brevik mellom Kambo og Son ble 3 eks. sett flyvende 25/10 og 1 eks. 30/10 1977. De slo seg av og til ned på visne blomster. Det kan nevnes at det de omtalte dager var meget varmt for årstiden med max. temp. på 15—16°C.

Summary

Some additional information on the Red Admiral in Norway 1976.

Some supplementary data on the Red Admiral in Norway 1976 are given (see *Atalanta norvegica*, 3 (1), 1977). The earliest observations of Red Admiral in 1976 are now about 25 May.

Foreningsnytt

Nye medlemmer og abonnenter 18/3—10/10 1977

Norske personlige

Acklam, Geoffrey, Nordliveien 18, 1320 Stabekk.
Andreassen, Unni, Auens vei 10, 3000 Drammen.
Daucno, Jason, Dr. Schmidts vei, 1346 Gjøttum.
Erikstad, Kjetil, Tamburbakken 7, 1440 Drøbak.
Hansen, Lars Ove, Sparavollen 23, 3000 Drammen.
Hauge, Finn, Eide, 4250 Kopervik.
Jahren, Inge, Sogn studentby 4125, Sognsveien 85, Oslo 8.
Johannessen, Willy, Okshalveien 3, 1450 Nesoddtangen.
Kobro, Sverre, Betzy Kjelsbergs vei 3A, Oslo 4.
Kolbu, Roger, Ellen Gleditschvei 104, Oslo 9.
Michelsen, Jan Edgar, Rusteveien 20, Tasta, 4000 Stavanger.
Nilsen, Hermod O., Oredalsåsen 62, 1600 Fredrikstad.
Rognes, Frode, Klæbuveien 211, 7000 Trondheim.
Sagvolden, Bjørn, Søndre Stærnes, 3626 Rollag.
Aase, Steinar, Blindern Studenthjem, Oslo 3.

Utenlandske personlige

Haugum, Jan, Lundhusvej 33, 7100 Veile, Danmark.
Mikkola, Kauri, Zool. Museum, N. Järnvägsgr. 13,
00100 Helsingfors, Finland.
Aalto, Antti, Tuomentie 5A 3, 05840 Hyvinkää, Finland.

Utenlandske institusjoner

The Science Reference Library, Bayswater Branch, 10 Porchester Gardens,
London W2 4DE, England.

Adresse endring

Deltakerne i den norske sommerfuglkartleggingen bes sende kort med opplysninger om funn, bestilling av nye kort og forespørsler til:

Kaare Aagaard, Tromsø Museum, 9000 TROMSØ og altså ikke til DKNVS, Museet i Trondheim.

INNHold

Opheim, Magne: Revision of Microlepidoptera in the collections of Zoological Museum, Oslo II	33
Karsholt, Ole: 14 for Norges fauna nye Microlepidoptera	36
Mehl, Reidar: Sommerfugler som forekommer i hus og lagrede varer i Norge	41
Opheim, Magne: Nye Lepidoptera for Norge	49
Lühr, C. F. og Hegvik H: Macrolepidoptera fra en reise i Nord-Norge i august 1977	50
Aarvik, Leif: <i>Crocallis elinguaris</i> L f. <i>triangularis</i> Boas og <i>Epirrhoe alternata</i> Müll. f. <i>degenerata</i> Haw i Norge	53
Opheim, Magne: Om en gynandromorf blåvinge og to aberrante perlemorsommerfugler	55
Ellefsen, Geir E. og Hansen, Sigmund: Observasjoner av <i>Aporia crataegi</i> i ytre Telemark	57
Solheim, Roar: Særegent næringssøk hos sørgekåpe (<i>Nymphalis antiopa</i> L.) og sitronsommerfugl (<i>Gonepteryx</i> <i>rhamni</i> L.)	57
Lid, Gunnar: Noen tilleggsopplysninger om admiralen i Norge i 1976	58
Foreningsnytt	60